

Kadrina Keskkool

Kadrina kooliõpilaste toimetatud ajalehed 1911-1921 ja 1996-2002

Uurimistöo

Laura Pruul

12. klass

Juhendaja Evelin Tiiter

Kadrina 2020

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Õpilasajalehed Kadrinas 1911-1921.....	4
1.1. Kadrina Sõnumetooja 1911-1912.....	6
1.2. Vitsakimp 1912	9
1.3. Sirts 1915.....	11
1.4. Tukistaja 1915	12
1.5. Killud 1920-1921.....	13
1.6. Kriipsud 1920-1921.....	15
2. Kadrina Keskkooli õpilasajaleht Kuukaja 1996-2002.....	17
2.1. Intervjuud Kuukaja toimetajatega	22
2.2. Küsitlus Kadrina Keskkooli gümnaasiumiõpilastele.....	24
Kokkuvõte	26
Kasutatud allikad	28
Lisad	29
Lisa 1. Väljavõte Kadrina Kõrgema algkooli pedagoogika nõukogu koosoleku protokollist 17. novembril 1921. aastal.....	30
Lisa 2. Intervjuude küsimused Kuukaja toimetuse liikmetele.....	31
Lisa 3. Küsimused Kadrina gümnaasiumiastme õpilastele 2019-2020.....	31

Sissejuhatus

Koostada uurimistöö teemal „Kadrina kooliõpilaste toimetatud ajalehed 1911-1921 ja 1996-2002“ pakkus välja minu juhendaja. Kuna olen ka ise tegelenud omaloominguga, kõnetas töö teema mind. Tahtsin teada, millest koolinoored oma ajalehtedes kirjutasid.

Eesti Ajalooarhiivis on säilinud Kadrina õpilasajalehed aastatest 1911-1921, kokku kuus erineva nimetusega väljaannet.¹ Ajalehed ilmusid mõne-aastaste vaheaegade ja erinevate nimetuste all ühtekokku kümme aastat. Nendel aastatel muutus elu nii Eestis kui ka maailmas olulisel määral. Kahe esimese ajalehe Kadrina Sõnumetooja ja Vitsakimbu välja andmise ajal 1911-1912 oli Eesti Venemaa keisririigi koosseisus. Kui 1915. aastal ilmusid Sirts ja Tukistaja, oli käimas esimene maailmasõda. Kriipsud ja Killud nägid ilmavalgust aastatel 1920-1921, mil Eestist oli saanud iseseisev vabariik. Taas hakkasid Kadrina kooli õpilased oma ajalehte Kuukaja² toimetama alles 75 aastat hiljem, kui Eesti oli taas iseseisvunud. Õpilasajaleht Kuukaja ilmus ajaperioodil 1996-2002.

Eespool mainitud allikatega tutvudes sõnastasin järgmise uurimisprobleemi: milliseid erinevusi ja sarnasusi leidub õpilaste välja antud ajalehtedes aastatel 1911-1921 ja 1996-2002 ning kas ja mil määral kajastavad õpilased oma lehtedes ühiskonnas toimuvaid muutusi. Uurimisprobleemi lahendamiseks seadsin järgmised ülesanded:

- 1) külastada Eesti Ajaloo- ja Eesti Kirjandusmuuseumi arhiive;
- 2) otsida õpilasajalehtede teemal varasemaid uuringuid;
- 3) võrrelda ajalehtede 1911-1921 ja 1996-2002 teemasid, leida sarnasusi ning erinevusi;
- 4) intervjuuerida Kuukaja toimetuse liikmeid, viia läbi küsitlus Kadrina Keskkooli 10.-12. klassi õpilastele.

Uurimuses kasutatud meetoditeks olid töö kirjandus- ja arhiiviallikatega, intervjuude ja küsimustiku koostamine ning läbiviimine.

Uurimistöö koosneb kahest suuremast peatükist. Esimeses on kuus alapeatükki, milles annan ülevaate Kadrina õpilaslehtedest aastatel 1911-1921. Teine peatükk keskendub õpilasajalehe Kuukaja (1996-2002) väljaannetele. Alapeatükkides teen kokkuvõtte nii intervjuudest Kuukajat välja andnud toimetuse liikmetega kui ka küsimustikust Kadrina Keskkooli gümnaasiumiastme õpilastega 2020. aasta kevadel. Töös on kokkuvõtte, kasutatud allikate loetelu ja lisad.

---

¹ EAA.3824.1.41. Õpilaste ajakirjad. 1911-1921

² Kuukaja: Kadrina Keskkooli ajaleht / peatoimetaja Kadri Haavajõe. Kadrina Keskkool, 1996-2002

1. Õpilasajalehed Kadrinas 1911-1921

Uurides kooliõpilaste ajalehtede väljaandmise ajalugu Eestis selgus, et juba 1901. aastal hakkasid Tartu reaalkooli õpilased välja andma käsikirjalist ajalehte Kodumaa. See on Eesti raamatukogudes säilinud kooliajalehtedest teadaolevalt vanim, millele viitas ka Tiina Tambaum oma magistritöös „Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend“ (2000).³ Üks osa tema tööst käsitlebki ajaperioodil 1901-1943 Eestis ilmunud õpilaslehtedes kirjutatud temaatikat. Enamik ajalehti vaadeldavast perioodist olid välja antud pärast 1920. aastat. Alljärgnev lühikokkuvõte pärinebki Tiina Tambaumi magistritööst, milles tehtud järeltõlke võrdluse edaspidi ajaperioodil 1911-1921 välja antud Kadrina õpilasajalehtede analüüsimisel saadud tulemustega.

Tiina Tambaumi hinnangul avaldati 20. sajandi esimesel poolel ilmunud õpilasajalehtedes omaloomingut (luuletused, esseed ja teised kirjanduslikud katsed) päris tihti, umbes pool mahust igas lehes. Esinemissageduselt teisel kohal olid uudised. Asjade ja nähtuste märkamisele suunavaid artikleid oli vanades ajalehtedes umbes veerand. Õpilaste joonistatud illustratsioonid ja pildid (fotosid ilmus vaid üksikutes 1930.-40. aastate koolilehtedes) jäid Tambaumile samuti silma, sest „*tore kunstiline kujundus*“ moodustas keskmiselt veerandi lehtede kogumahust. Enda arvamust, mida ei tõestatud, esitasid autorid Tambaumi sõnul keskmiselt igas neljas artiklis ning sageli võrreldi seda hinnanguga vaadeldavale. Iga viies artikkel ergutas lugejat aktiivsusele, samapalju oli lugusid, millest sai hoogu koolitükkide täitmisel. Oluliseks pidasid lehe toimetused hoida silma peal ka koolisündmustel, sest kooli lähiaja kroonikat käsitleti umbes 20% lehe mahust, pisut vähem oli viiteid „meie“ tunnustele. Tambaumi arvates on „*vana*“ eesti keele kasutus tänapäeval lugedes „*iseenesest nauditav*“.⁴

Tambaumi hinnangul oli vanades õpilaslehtedes meelelahutuse roll vähetähtis, lehtedest sai harva lugeda tõsielulisi tunnialju, kõige rohkem leidis aga nuputamisesandeid. Ajalehe harimisfunktsioon oli magistritöö autori arvates täidetud eelkõige kultuurivaldkonnas. Nii koolile kui ka isamaale tehti küll propagandat, kuid parteilist kihutustööd vanadest lehtedest ei leia. Tambaumi väidab oma uurimuse põhjal, et lehtedes ei kasutatud lõõpivat keelt tõsistest asjadest rääkimisel, samuti ei tehtud nalja iseenda üle. Koolilehtedes ei propageeritud ka sportlikku ellusuhtumist, ei antud hinnangut esteetiliselt nõrga tasemega omaloomingulistele tekstidele, ega arvustatud ka esteetiliselt madala tasemega keelekasutust. Tiina Tambaumi

---

³ Tambaum, Tiina. (2000). Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend. TÜ. [Magistritöö]. Tartu, lk 5

⁴ Samas, lk 89

arvates on täna väga keeruline hinnata vanade ajalehtede kirjakeele kasutust, sest „*meil puuduvad vajalikud teadmised, et kontrollida sajandi alguse tekstide grammatikareeglitele vastavust.*“⁵

Eespool mainitud Tartu reaalkooli õpilased olid 1901. aastal kahtlemata väga ettevõtlikud, sest eeskuju tol ajal oli suhteliselt tagasihoidlik. Eestis ilmus 1900. aastal ainult 12 eestikeelset ajalehte ja viis ajakirja koos lisadega. Eesti kuulus siis Vene keisririigi koosseisu ning pärast uut venestamislainet (pärast revolutsiooni 1905)⁶ langes eestikeelsete väljaannete arv. Uus tõusuperiood algas ajakirjanduses alates 1912. aastast.⁷ Sellesse aega jääb ka Kadrinas 1911. aastal ilmunud esimene õpilaste ajaleht Kadrina Sõnumetooja. Kas seda hakkasid toimetama õpilased enda initsiatiivil või õpetajate juhendamisel, ajalehti lugedes ei selgu. Ainuke allikas, mis viitab õpetajate kaasabile on 17. novembril 1921. aastal Kadrina Kõrgema algkooli pedagoogika nõukogu koosoleku protokoll (lisa 1). Selles otsustati, et „*tööde jaotuses õppurite seltskondlikes organiseerimises valisid õpetajad järgmised alad: a) ajalehe toimetuses [---] õp Felibach*“. Millise ajalehe organiseerimises õpilasi suunati ja kas selle tulemusel ka ajaleht välja anti, pole teada, sest täna arhiivis säilinud kõige hiljem välja antud ajaleht Killud kannab järjekorranumbrit 13 ning kuupäeva 10. aprill 1921. aastal.

Tabel 1. Kadrina õpilasajalehed 1911-1921

Ajalehe nimi	Väljaandmise aasta/aastad	Ajalehe number
Kadrina Sõnumetooja	1911	3
	1912	3-11 (1. aastakäik) 1-4 (2. aastakäik)
Vitsakimp	1912	1
Tukistaja	1915	1, 2
Sirts	1915	1, 2, 4
Killud	1920-1921	4, 7, 9, 10, 13
Kriipsud	1920	1-3

Kõik ilmunud ajalehenumbrid pole tänaseni säilinud nagu kõrval olevast tabelist 1 näha. Võib arvata, et mõni ajaleht ununes kellegi kätte pikemaks ajaks, aga võisid ka nii-öelda lugedes ära kuluda. Lehed olid käsi- kirjalised ning ilmusid ühes eksemplaris. Eesti Ajalooarhiivis on paber kandjal 30 ajalehenumbrit kokku 150 leheküljel.

Allikas: EAA.3824.1.41

⁵ Tambaum, Tiina. (2000). Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend. TÜ. [Magistritöö]. Tartu, lk 88

⁶ Eesti ajalugu. V. Pärissorjuse kaotamisest Vabadussõjani. (2010). / Tegevtoimetajad Toomas Karjahärm, Tiit Rosenberg. Peatoimetaja Sulev Vahtre. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, lk 376

⁷ Samas, lk 389

1.1. Kadrina Sõnumetooja 1911-1912

Eesti Ajalooarhiivis säilinud kõige varasem väljaanne Kadrina Sõnumetoojast on 1911. aastast (foto 1), mis tegelikult on järjekorras siiski kolmas. Ajalehte anti välja ka 1912. aastal, jaanuarist kuni maikuuni ilmus kokku 13 ajalehte. Ajalooarhiivis on viis numbrit (4, 7, 9, 10, 13). Sama aasta sügisel ilmus veel neli numbrit (1-4), kuid kas sellega ajalehe välja andmine ka lõppes, ei ole kindlalt teada.

Ajaleht ilmus enamasti neljapäeviti, kuid mõned numbrid ka teisipäeval, reedel ning isegi laupäeval. Mõnikord oli nädalapäeva asemel lisatud, et „ilmub üks kord nädalas“. Viimased säilinud ajalehenumbrid 1912. aastal ilmusid kaks korda kuus. Esimestel väljaannetel oli märke hinna kohta „1 kopkas“, hiljem kandis ajaleht märget „ilma hinnata“.

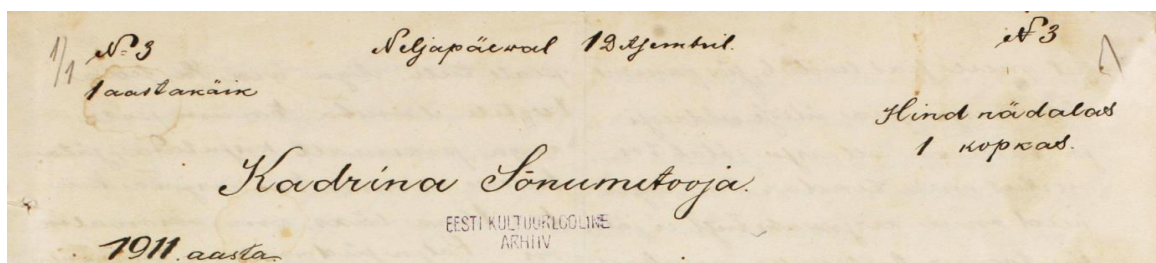
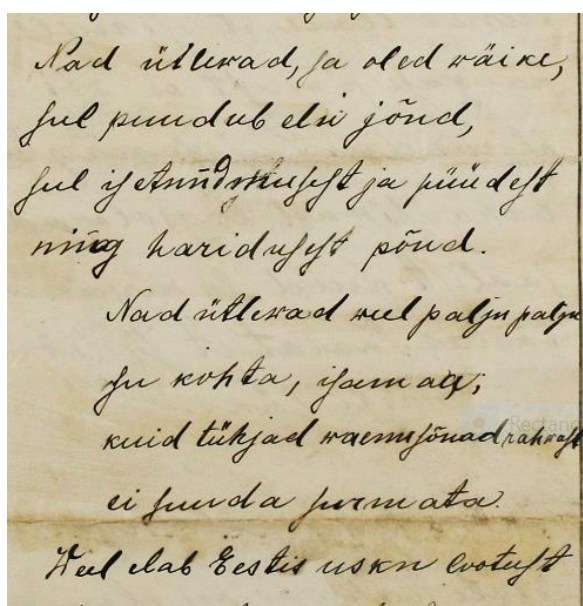

Foto 1. Väljalõige Kadrina Sõnumetooja ajalehe päisest 1. detsembril 1911, nr 3

Kõige rohkem avaldati sellel ajal õpilaslehtedes omaloomingut, millest paistsid silma ka isamaalised lood ning luuletused (vt lk 4). Nii oli ka Kadrina lehtedes, kus aastatel 1911-1912 kirjutasid õpilased eestimeelseid luuletusi, milles väga selgelt väljendatakse isamaa-armastust. Näiteks ilmus 1912. aasta 17. veebruaril luuletus nimega “Nad ütlevad” (foto 2).

[...]

Nad ütlevad, Sa oled väike,
Sul puudub elu jõud,
Sul isetundmusest ja püüdest
ning haridusest põud.

Nad ütlevad veel palju palju
su kohta, isamaa,
kuid tühjad vaenusõnad rahvast
ei suuda surmata.

Veel elab Eestis usku lootust [---]

Foto 2. Väljalõige 17. veebruari 1912. aastal ilmunud luuletus “Nad ütlevad”

1912. aasta 1. märtsi väljaanne algab eriti julge sõnumiga, unistades iseseisvast Eestist:

“Mina võin, sest mina tahan! Iseseiswaks tahame meie kõik saada ja julgelt teiste raewu peale vaatama oma elu teed käia ja tugewateks inimesteks saada. [---] Juba täna näita, et Sa mitte suure ilma ori ei ole, kes kõikide soowisid täidab, kuid siudames tunneb, et see wale on. Ja kui Sa täna algust oled teinud, siis tunned nädala pärast, kuidas sinu jõud kaswab ja sa ikka julgemalt iseenda waimulise tugewuse peale loota wõid. [---]”

1. märtsi 1912. aasta väljaandes on ka luuletus, milles väljendub õpilaste mure koolimaja lagunemise pärast. Luuletus heidab mõisahärrale ette, et ta kõrtsi paremas korras hoidis kui kooli. Luuletuse pealkiri on “Oh Sa vilets isamaa” ning lõpeb sõnadega: *“Oh Sa vilets isamaa/ Ei haridust pole siin,/ sest üle kõige käib siin viin!”*

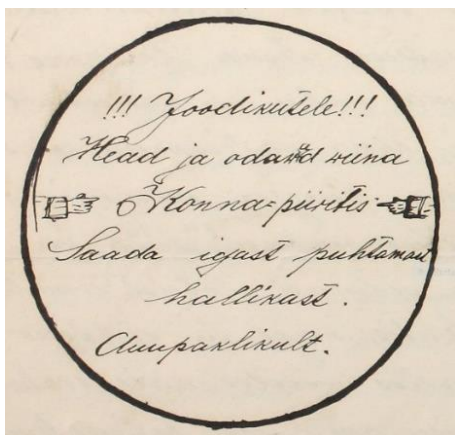
Spordist kirjutati kõikide Kadrina Sõnumetoojate numbrite peale kokku mõned üksikud teadaanded. Näiteks oli 1911. aasta 1. detsembri ajalehes juttu uisujooksmisest: *“Novembrikuu külm on Päri jõe kōva jääkaane peale tõmbanud, nii et uisujooksmisega algust võib teha.”* Aga kirjutati ka, et 30. novembril oli Kadrina kooli esimaadlejate vahel „otsustav võitlus“ toimunud ning *„umbes poole tunni wältusel oli teine, T. kolm korda wõidetud.”* Küllap said lugejad aru, kes võistlesid või kes võitis, kuid üle 100 aasta hiljem ei saa mingit infot toimunud võistluse ning võistlejate kohta. Siin avaldus ka sajandialguse õpilasajalehtedele nii omane anonüümsus. Viimasena mainitud temast tuleb juttu ka edaspidi.

Sageli võeti lehtedes luubi alla ka õpilaste käitumine. Eespool nimetatud lehes (1.12.1911) kirjutati: *“Kurjavandumisel, sõimamisel ja norimisel ja üleüldse rumalate sõnade rääkimisel on koolilaste keskel juba viis aastat õitseaga olnud, iseäranis oli see halbtus mineval kooliaastal silmapaistev, [---]”*.

12. aprilli 1912. aasta ajalehes toodi välja näiteks ka see, et poisid tahtsid küll palli mängida niipea, kui maa kannatas, aga vaatajaid häiris, *„[---]et seal juures palju nn “r”ga sõnu tarvitatakse, mis päältvaatajale mitte armas kuulda ei ole. Soovitav oleks, et tulevikus igaiüks katsuks oma üle nii palju valitseda, et “r”ga sõnad enesest ära võõrutada.”*

Huvitav oli ka teada saada, mida tehakse näiteks nendega, kes suitsetavad. Ajalehes kirjutati, et 10. aprillil 1912. aastal peetud koosolekul olid õpetajad poistele püüdnud selgeks teha, et *„suitsetamine waimlisest küljest kahju toob ja noorte kopsude peale halvasti mõjub.”* Otsustati, et *„[---] keda suitsetamise pealt tabatakse, kooli-raamatutest jäädavalt maha“* kustutatakse. Kas see otsus ka ellu viidi, pole teada.

Suitsetajatele ja alkoholarbivatele tehti ajalehes ka iroonilisi kuulutusi/hoiatusi, mis ilmselt

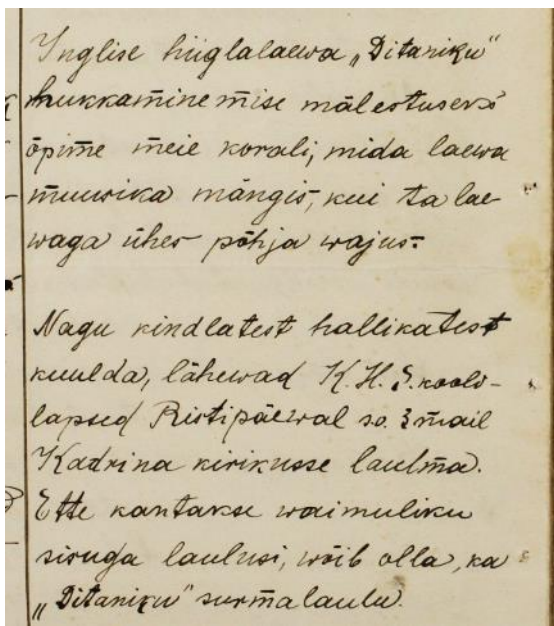

näitab ka üldist suhtumist. Näiteks kõrval olev pilkav teade 23. veebruari ajalehest (foto 3), millest viina joojaid tervislikele eluviisidele üles kutsutakse, eelistades alkoholile puhast allikavett. Kas alkoholi tarbimine kooliõpilaste, sealjuures veel algkooli õpilaste hulgas oli probleem või oli tegemist lihtsalt ennetava tegevusega, leheveergudelt siiski ei selgu.

Foto 3. Väljavõte 23. veebruar 1912. aasta ajalehest

Väga huvitav sõnum ilmus 8. veebruari 1912. aasta ajalehes, kus anti teada, et Kadrina koolipoisid pühitsesid esimest aastat streigimälestuspäeva. Mis sündmust meeles peeti, kas see oli ühiskonnas toimunud või seotud ainult Kadrina kohaliku koolieluga, sõnumist ei selgu.

Aktuaalseks teemaks, mis kajastus mitmes 1912. aasta ajalehes, näiteks 17. ja 26. veebruaril, oli toimetuse hinnangul tüdrukute vähenemine kaastöö ajalehele. Poisid heitsid neile seda ette ning olid imestunud „miks neiu häält ei tõstnud.“ Nagu ajalehest selgus, võtsid tüdrukud

23. veebruaril toimetuse üle ning andsid ajalehte välja kuni 12. aprillini.

Mitte väga sageli ei kirjutatud ajalehes laias maailmas toimuvatest sündmustest, kuid Titanicu uppumine oli ilmselt nii traagiline, et see sündmus leidis kajastamist ka koolilehes. Õpilased kirjutasid 1. mai ajalehes, et nad õpivad Titanicu uppumise mälestuseks selgeks selle koraali, mida mängiti laeval selle uppumise ajal. Õpilased teatasid, et nad esinevad selle koraaliga 3. mail Kadrina kirikus (foto 4).

Foto 4. Väljavõte 1. mai 1912. aasta ajalehest Kadrina Sõnumetooja

26. oktoobril 1912 anti uue õppeaasta esimeses numbris teada, et 19. oktoobril oli koos Kadrina Haridusseltsi koolilaste täiskogu juba kolmandat korda, kus otsustati, et ajalehe toimetus on nüüdsest 7-liikmeline ning leht hakkab ilmuma 2 korda kuus.

Kirjutati veel näiteks koolielu sündmustest. 8. detsembri 1912 ajalehes kirjeldati 6. detsembril tähistatud 100. aastapäeva Napoleoni sõjakäigust Venemaa vastu, kusjuures pidu toimus

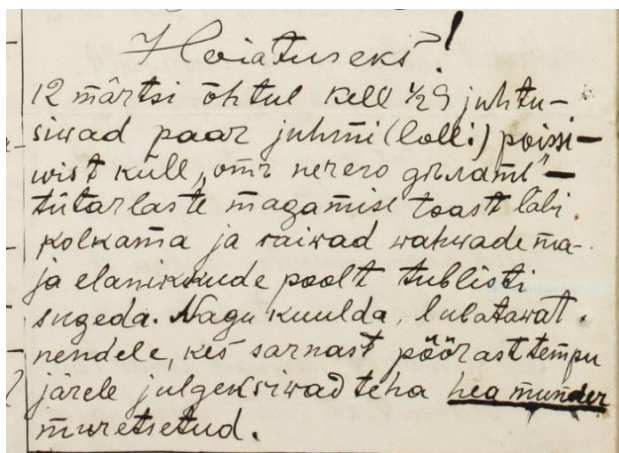

Kadrina uues seltsimajas (ehitatud 1912). Lisaks pidulikule sündmusele saame teada, et samal ajal ja samas paigas pidasid mõned poisid näidislahingut „prantslaste“ ja „venelaste“ vahel. Lugu on kirjutatud mõnusa huumoriga, millest selgelt tuleb välja poiste käitumist hukkamõistev suhtumine. Samas lehes anti rõõmsalt ka teada, et 22. novembril käis rahvakoolide inspektor Kadrina kooli revideerimas ja oli kõigega üsna rahule jäänud.

Ajalehtedes oli oma koht naljal, ka koolinaljal. Näiteks: “Wäike Karl: kas tohib koolmeister mind selle eest karistada, et ma midagi ei tee? / Ema: ei tohi mu pojuke. / Karl: noh, siis pole mul ju rehkendusi teha tarvis...”

Alljärgnevas näites hoiatatakse 15. märtsi 1912. aasta ajaleheveergudel poisse, kellele lubatakse järgmisel korral tütarlaste magamistuppa sattudes „hea munder“ muretseda. Kirjatükk sisaldab ka venekeelseid sõnu (*отъ нечего делать*), millega iseloomustatakse poisse, kes niisama õues ringi hulkusid (foto 5). Natuke ohtliku sisuga lugu on ka sellest, kuidas poisid läksid Loobu jõe äärde jäätükkidega sõitma, kukkudes kõik külma vette, kuid õnneks said päästetud ja lugu

lõppes kokkuvõttes hästi.

Kadrina Sõnumetooja viimane number arhiivis on 8. detsembrist 1912. aastal järjekorranumbriga 4. Kas see oli viimane, ei ole teada. Ka ei kirjuta toimetus ajalehes, et nad oma tööd lõpetamas on. See lubab oletada, et ajaleht võis jätkata ilmumist ka järgmisel aastal.

Foto 5. Väljavõte 15. märtsi 1912. aasta ajalehest Kadrina Sõnumetooja

1.2. Vitsakimp 1912

Teine leht, mida toimetama hakati, oli Vitsakimp (foto 6), mis oli Kadrina Sõnumetooja „kaasanne“, pilke ja naljaleht. Ajaleht ilmus 22. novembril 1912. aastal, samal päeval kui teise aastakäigu Kadrina Sõnumetooja.

Foto 6. Väljavõte Kadrina Sõnumetooja esimesest kaasandest Vitsakimp 1912. aastal

Vitsakimbu esimesest lehest saab lugeda nalju, mõistatusi ning trikiga küsimusi, näiteks: „Miks ei saja kaks päeva järjest vihma, lund või rahet?“ või „Mitu hernest läheb toopi?“ Lehes olid huvitavad tikumõistatused (foto 7) ja tähemõistus (foto 8), kus tähed tuli nii seada, et mööda „põikridasid lugedes all nimetatud nimed välja tulevad. Ja pahemat servmist rida alla ning paremat servmist rida ülesse lugedes ühe muusikariista jägu välja tuleb. Puusepa tööriist. Iluehe. Üks nimi piiblist. Üks meesterahva nimi, kellel kõva usk on!“

Foto 7. Kaks tikumõistatust Vitsakimbust

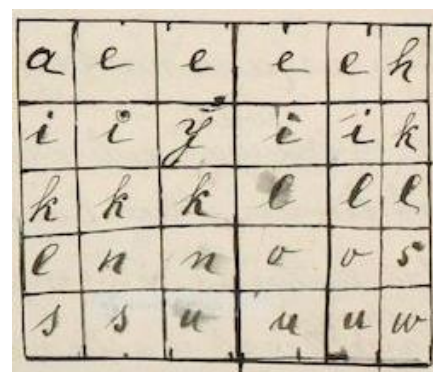
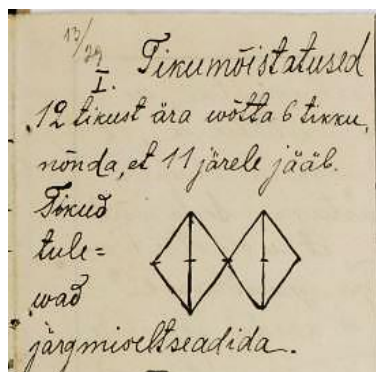

Foto 8. Tähemõistus

Vitsakimbu viimasel lehel oli ka üks teadaanne, millest täna (aastal 2020) on üsna keeruline aru saada, mida öelda tahetakse ja kas see on mõeldud tõsiselt või naljaga. Näiteks allpool on ajalehest tekst fotol 9.

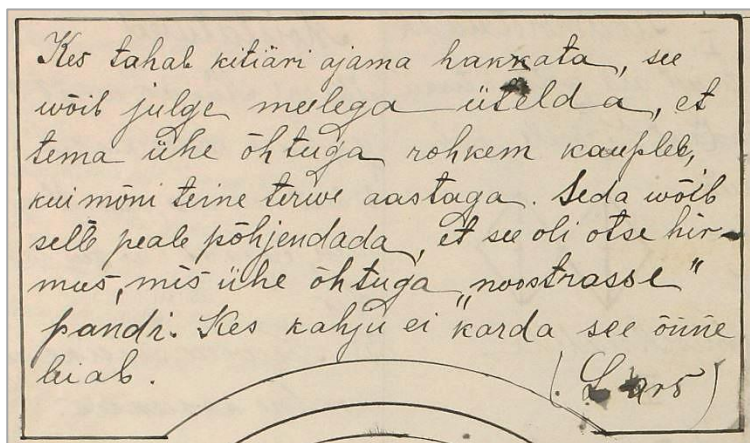

Foto 9. Teate tekst ajalehes Vitsakimp

„Kes tahab kitiäri ajama hakkata, see võib julge meelega ütelda, et tema ühe õhtuga rohkem kaupleb, kui mõni teine terve aastaga. Seda võib selle peale põhjendada, et see oli otse hirmus, mis ühe õhtuga „noostrasse“ pandi. Kes kahju ei karda see õnne leiab.“

Vitsakimp oli nii lehekülgede kui ka mõõtmete poolest väiksem kui Kadrina Sõnumetooja. Ehkki ajaleht Vitsakimp kannab numbrit üks, ei ole rohkem väljaandeid arhiivis säilinud. Samuti pole teada, kas see oligi ainuke või pole sellest ajalehest lihtsalt rohkem numbreid säilinud.

1.3. Sirts 1915

Õpilasleht Sirts, mis hakkas ilmuma 1915. aastal erines sisu poolest Kadrina Sõnumetoojast. Ehkki omaloomingulisi tekste või jutukesti oli samuti rohkesti, oli teemasid üldiselt vähem. Sirtsu ilmumus teadaolevalt neli numbrit, neist kolm on arhiivis olemas. Toimetuse liikmeline.

liikmeline.

Sirtsus jäi silma, et toimetuse kurtis sageli kaastööliste vähesuse üle. Tõdetakse, et nooremad õpilased küll kirjutavad, kuid „nende tööd on suuremalt osalt sisuta ja mõtteta“.

Foto 10. Ajalehe Sirts esimese numbriga päis 25. veebruaril 1915. aastal

12. märtsi väljaanne algas sõja-aastale ootuspärase looga „Sõja ajal.“ Ajalehes kirjutati: „Koolimajas on suur ja kiire tegevus. Kooliõpetajad ja vanema klassi lapsed on ametis pakkide ja saadetiste kokku panemisega, mida inimesed sõjameestele saadavad. Kõikide nägudelt paistab rõõm, et nad vaeste soldatite heaks midagi võivad korda saata...“ See aga oli ainuke lugu õpilaslehest, milles maailmas toimuv kajastus.

Avaldati päris palju humoorikaid kuulutusi. Näiteks oli 25. veebruari väljaande viimasele lehele kirjutatud kuulutused: „Uuesilmas on pärdik ilmunud, kes soovib võib vaatama minna“ või „olen viimasel ajal latatara tundisid andma hakanud ...“.

2. aprillil 1915. aastal (kolmandas numbris) kirjutatakse tekst nimega „Otsus“, et Sirtsu toimetuse lõpetab tegevuse. Ajalehe ilmumiskustest antakse teada allegoorilistes jutukestes. Näiteks lõppebki kolmas ajaleheväljaanne lühijutuga „Sirts suremas“, milles kirjeldatakse, kuidas kevadised tulvaveed on Sirtsu olukorra teinud väga keeruliseks (foto 11).

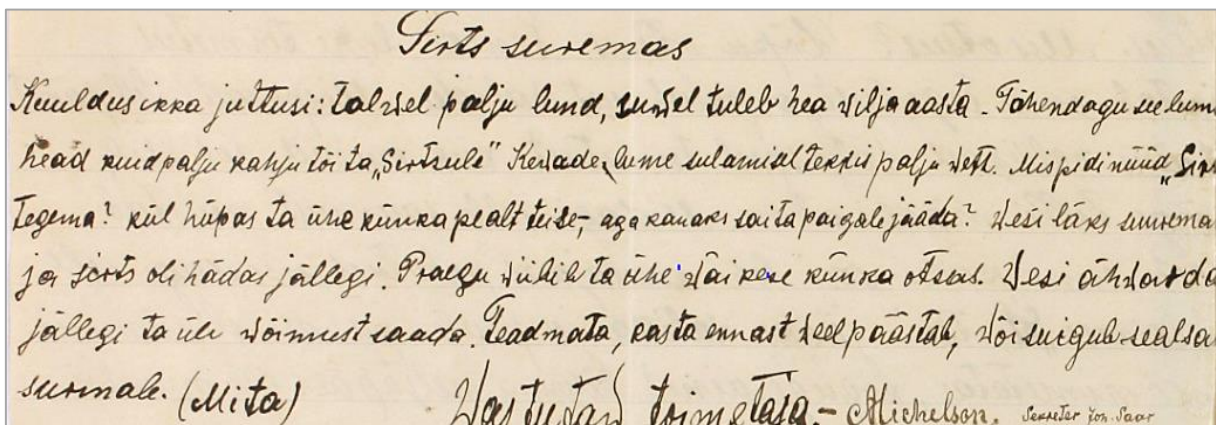
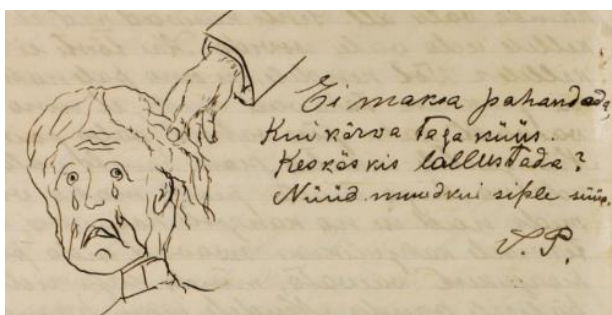

Foto 11. Väljavõte 2. aprilli 1915. aasta ajalehest Sirts, „Sirts suremas“

Kuid Sirts veel selle ajalehenumbri ei „sure“. Ilmus veel üks ajaleht (neljas), mis algab artikliga sellest, kuidas Sirts õnnelikult pääses: „*Nagu eelmises lehes kuulsite, oli sirts mitu korda uppumas, viimaks jäi ta ühe väikese saare pääle...*“. Kuid see jäi praeguste allikate põhjal siiski Sirtsu viimaseks väljaandeks.

1.4. Tukistaja 1915

Samaaegselt Sirtsuga ilmus teinegi ajaleht nimega Tukistaja. Selle esimeses numbris 25. veebruaril 1915. aastal tehti juttu koolilaste üleannetusest. Näiteks kirjutati kohe esilehel

tüdrukuid kiusavatest poistest, internaadis öörahu rikkujatest ja kaklustest. Viimasele lehele oli joonistatud ka pilt (foto 12), juures luuleridades tekst: „*Ei maksa pahandada, /Kui kõrva taga küüis. /Kes käskis lollustada? /Nüüd muudkui siple süüis.*“

Foto 12. Väljavõte 25. veebruari 1915. aasta Tukistajast

Joonistusi eespool märgitud õpilasajalehtedes väga sageli ei kohta. Allpool olev pilt (foto 13), mida võib võtta ka kui karrikatuuri, on üks väheseid joonistusi.

Pildi „Kätte tulevate pühade ette kujutus“ tekst.

„*Mamma: Manni, tõuse ometi sinagi ülesse, kell juba pool üksteist, koogid ka laua peal jahtuvad ära! Aga kus sina siis nüüd varem võid tõusta kui Mihkelgi.*“

Foto 13. „Kätte tulevate pühade ette kujutus“. Väljavõte Tukistajast 12. märtsil 1915.

Nagu Tambaumi magistriöös mainitud (vt lk 7), oli sajandi alguse õpilaslehtedel üks ühine joon – kirjutatud lugudel puudus autori nimi. Parimal juhul oli seal pseudonüüm, näiteks Tidu, Mita, Lally, SP jt, kusjuures Tidu ja SP tegid kaastööd nii Sirtsule kui ka Tukistajale.

Tukistajat on allikate põhjal ilmunud ainult kaks korda – 25. veebruaril ja 12. märtsil 1915. aastal.

1.5. Killud 1920-1921

Eesti Vabariigi aastatel 1920-1921 andsid Kadrina algkooli õpilased samaaegselt välja kaht

õpilasajalehte Killud (foto 14) ja Kriipsud (foto 16). Nagu eelmistes lehtedes, oli ka selles rohkesti õpilaste omaloomingulisi tekste, mis võrreldes eelmiste õpilaslehtede lugudega olid siiski oluliselt pikemad ja ka sisutihedamad.

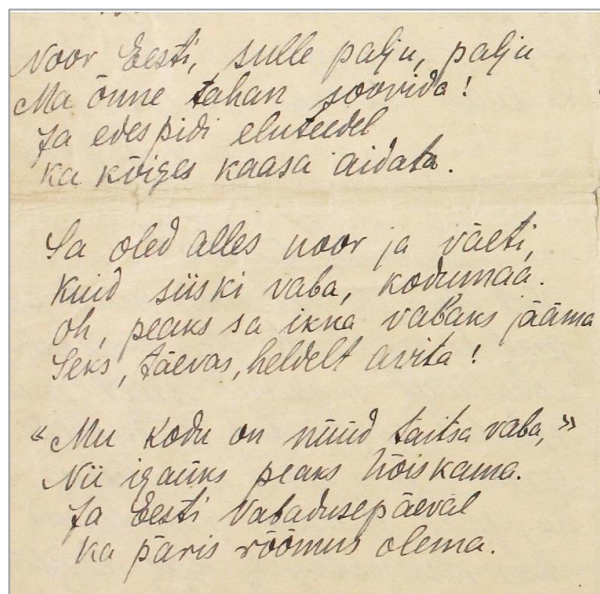
Foto 14. Väljavõte ajalehepäisest Killud 1920. aastal detsembris ilmunud 7. numbrist

Kildude neljandas numbris (5.11.1920) oli üleskutse teha lehele kaastööd. Õpilaslehte toimetasid VII klassi õpilased ja see ilmus kaks korda kuus. Sisu poolest oli Killud eelmistest lehtedest juba rõõmsamatoonilisem ning värvikam. Kildude viimane, kolmeteistkümnes ajaleht, ilmus 10. aprillil 1921. aastal ehk siis ajalehte toimetati üsna mitu kuud ning ilmselt oli numbreid rohkem kui täna arhiivis säilinud on – 5 väljaannet (tabel 1). Viimast väidet kinnitab fakt, et 10. aprilli väljaandes pole sõnagi sellest, et ajalehe toimetus oleks oma tööd lõpetamas.

Ajalehe toimetus innustab kirjutama sellest, mis sünnib koolis, klassis ja internaadis, kuid kirjutajate tegelikke nimesid ei mainita. Toimetajate sõnul olid oodatud ka keerulised ülesanded, mõistatused ja peitepildid. Artikleid kirjutati loodushoiust, näiteks arutlev artikkel 5. novembril 1920. aastal „Mis kasu on meil metsast“. Õpilased kirjutasid ka lihtsalt looduse ilust nii lugusid kui ka luuletusi, samuti ilmus õpilaste omaloomingulist isamaalist luulet.

Nendes ajalehtedes enam kaastööliste vähesuse üle ei kurdeta, küll aga antakse avalikult hinnang autoritele nende kaastöö kvaliteedi kohta. Erinevus teistest varem ilmunud Kadrina õpilaslehtedest oligi selles. Ajalehe viimasel leheküljel oli rubriik „Kirja vastused“, kus lugude autorite pseudonüümide taha kirjutas toimetus, mida nende kaastööga otsustati teha – „*Panime lehte*“, „*Sai vastu võetud*“, „*Tänuga vastu võetud*“ või „*Ehk küll mitte täiesti ajakohane, siiski sai vastu võetud*“. Kord-korralt läks arvustus julgemaks. Anti näiteks ka sellist tagasisidet: „*Parsile. Liiga pilkav Kriipsude mahategemine ja enda kiitmine. [---] Ei ilmu*“ või siis „*Sinilill. Teie kirjatöös on tunda pisut Kampmanni „Lugemise raamatus“ oleva sama pealkirjaga lugemistüki mõju. Muidu kena; läheb lehte*“.

9. veebruaril 1921. aastal Eesti Vabariigi aastapäeva eel ilmus 10-salmiline luuletus „Vabale Eestile“, millest allpool näiteks esimene kuni kolmas salm (foto 15):

Foto 15. Väljavõte luuletusest „Vabale Eestile“ (1-3 salm).
9. veebruar 1921

Noor Eesti, sulle palju, palju
Ma õnne tahan soovida!
Ja edaspidi eluteedel
ka kõiges kaasa aidata.

Sa oled alles noor ja väeti,
kuid siiski vaba, kodumaa.
Oh, peaks sa ikka vabaks jääme
seks, taevas, heldelt avita!

„Mu kodu on nüüd täitsa vaba,“
Nii igaiüks peaks hõiskama.
Ja Eesti Vabadusepäeval
ka päris rõõmus olema.

Kildudes seitsmendas numbris kirjutati ühest toimetusele tulnud kaebusest, et leht on olnud liiga pilkav ning nad on „õigelt teelt kõrvale kaldunud“. Kildude toimetuse vastusest selgus, et nii teevad nad sellepärast, et vastata Kriipsudele. Kirjutatu põhjal jääb mulje, et lehed konkureerisid omavahel. Kõikides välja antud Kildude numbrites oli Kriipsudega suhetest kirjutatud. Näiteks 9. veebruaril 1921. aastal 10. väljaandes kirjutas toimetuse: „Kriipsude pilke ja mõistatuste asjus jätame meelega vastamata, et mitte kasuta paberit ja tinti raisata“.

Õpilaslhe Killud toimkonna tollane esimees algkooliõpilane August Sulev meenutas, et nad tegid lehe välja andmisel palju tööd. Paremaid artikleid kirjutas Mare Sakk, luuletusi kirjutas Salme Aren (hiljem Umbaed). Nii korrektuur kui ka teksti puhtalt ümber kirjutamine tuli teha August Sulevil. Tema mäletamist mööda olid ajalehed paarinädalase ringirändamisega enamasti nii kulunud, et ei olnud vahel enam loetavad. Kahjuks läksid need materjalid hilisematel segastel aegadel kõik August Sulevi kodust kaotsi. Kui lehele kaastöö tegemine rauges, loodi August Sulevi sõnul asja hoogustamiseks ja õpetaja Erde eestvedamisel teine laualeht „Kriipsud”.⁸

⁸ Mälestuste raamat. Kadrina kool 100. (2002). MTÜ Kadrina Keskkooli Vilistlaskogu, lk 76

1.6. Kriipsud 1920-1921

Kadrina õpilasleht Kriipsud (foto 16) ilmus Kildudega samal ajal. Kriipsude esimene number ilmus 29. novembril 1920. aastal. Ajalehepäises on ilmumissageduse kohta märgitud, et „*ilmub määramata aja tagant*“. Esilehel on toimetus esitanud ootused ka kaastööle. Lisaks omaloomingulistele lugudele, luuletustele, oodati pilke- ja naljakirjandust, peitepilte ning kuulutusi.

Kriipsud kajastasid konflikti Kildudega juba esimese väljaande esimesel lehel luuletusega „Hoiatuseks Killule“:

„Kriips“ tuleb kirjakoormaga,
Nüüd vaata Sa ja hirvita
Mis imet sünnib ilma see
See seisab kõik nüüd “Kriipsu”
sees.
Ta hüigla silma valvusel
Ja annab keppi “Kildlastel”
Ta nuhtleb läbi pilkega
Kes julgeb vastu hakata...”

Foto 16. Väljavõte ajalehepäisest Kriipsud 29. novembril 1920. aastal

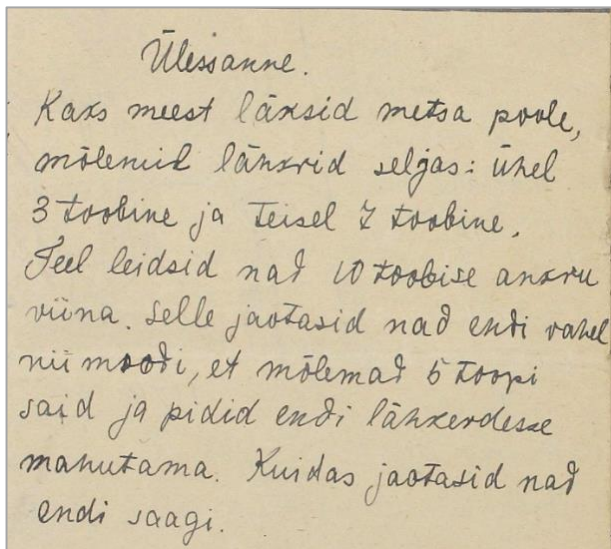
See ei jäänud viimaseks korraks, kui Kriipsud oma ajalehes Kildudest juttu tegid. Juba järgmises ajalehenumbris oli esilehel toimetuse tekst pealkirjaga „Kuidas on Kriipsude ja Kildude vahekord“. Nad kirjutavad, et iga ajaleht püüab oma konkurenti maha teha, nii teevad seda ka nemad. Nad tõdevad, et kui nad töötaksid Kildudega käsikäes, poleks Kriipsusid vajagi. Luulevormis sõnavad nad nii:

/„Kild sammub hoopis ise teed /Kuis mööda sammun mina.
/Tal ise hoopis oma püüd /Ja minul täitsa oma“

Kahe ajalehe rivaalitemisse tõi selgust Kildude lehe toimkonna tollase esimehe algkooliõpilase August Sulevi kirjapandud mälestused. Ta kirjeldab kahe ajalehe vahel tekkinud rivaalitemist nii: “Seda toimetasid ja andsid välja õpilased, kes internaadis ei elanud, peamiselt alevis elavad lapsed. Neid hüüti lihtsalt kodukäijateks ehk isegi vene keeles domovoideks. Seepärast oli lehe eesküljel ka üleskutse: “Kõik koduskäijad õppurid, ühinege!”. Algas võitlus kahe leeri vahel. Mõnikord läks isegi suureks vaidluseks. Suuremates klassides käis see sõbralikult, kuid

algklassides läks koguni riuni. Kord löödi õue peal maha väike lahing koolis ööbivate laste ja domovoide vahel. Paar last sai kannatada.“⁹

Kriipsudes ilmus õpilaste omaloomingut. Kirjutati lugusid peamiselt looduse teemadel, kuid ajalehes ilmus ka matemaatikat nõudvaid ülesandeid, näiteks kõrval oleval pildil 17. Siin

tekitab küsimust siiski ülesande temaatika - lahendamise käib viinatoopidega. Seda tänapäeva matemaatikaõpikutes ei kohta.

Kriipsudele tehti aktiivselt kaastööd, sest 1921. aasta alguses, kui ilmub kolmas number, oli ajaleht tänu kaastöö rohkusele nelja lehekülje asemel 8-leheküljeline. See jääb aga viimaseks arhiivis säilinud numbriks.

Foto 17. Väljavõte ajalehest Kriipsud 3. numbrist 1921. aastast

⁹ Mälestuste raamat. Kadrina kool 100. (2002). MTÜ Kadrina Keskkooli Vilistlaskogu, lk 76

2. Kadrina Keskkooli õpilasajaleht Kuukaja 1996-2002

Alljärgnevas peatükis võtan vaatluse alla Kadrina Keskkooli õpilaste toimetatud ning välja antud ajalehe Kuukaja, milles avaldatud teemasid võrdlen Tiina Tambaumi magistritööst „Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend“ saadud küsitluse tulemustega. Küsitlus viidi läbi 1998. aasta oktoobris, millega püüti välja selgitada, miks Eesti koolides ajalehte tehakse, kes teeb, kuidas teeb jt küsimused. Eespool nimetatud küsitlusele vastas 153 kooli ning neist 102-s anti välja koolilehte. Vastajatest 47 olid põhikoolid, 42 gümnaasiumid ja 13 keskkoolid.¹⁰ Pole teada, kas Kadrina Keskkool ka selles küsitluses osales.

Kadrina Keskkooli õpilasajalehest Kuukaja on Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiiviraamatukogus säilinud 1997. ja 2002. aasta eksemplarid (4 väljaannet), lisaks neile sain meie Kadrina kooli õpetajalt veel väljaandeid, sealhulgas ka esimese numbriga 1996. aastast. (Tabel 2)

Tabel 2. Õpilasajaleht Kuukaja olemasolevad numbrid

Aasta	1996	1997	2000	2002
Ajalehtede arv	1	5	1	4
Ajalehe number	1(1)	1(1), 1(2), 1(6); 2(2), 2(7)	1	1, 2, 3, 4

1996. aastal 27. märtsil anti välja esimene Kuukaja tiraažiga 300 lehte. Üks leht maksis 3 krooni. 1997. aastal jätkas ajaleht ilmumist, millest tänaseks on säilinud 4 väljaannet, nende hulgas ka kõige mahukam 8-leheküljeline ajaleht, hinnaga 4 krooni. 2002. aastal anti välja 4 lehte, mille eest tuli maksta 2 krooni. Nii hinna kui mahukuse poolest ei erinenud Kadrina õpilaste välja antud leht teistes koolides 90ndatel ilmunud koolilehtedest. Tiina Tambaumi küsitlusest selgus, et õpilaste toimetatud ajalehed oli keskmiselt 3-4-leheküljelised ning selle maksumus keskmiselt 3,4 krooni.

Foto 18. Kuukaja esimese ajalehenumbri päis 27. märtsil 1996. aastal

¹⁰ Tambaum, Tiina. (2000). Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend. TÜ. [Magistritöö]. Tartu, lk 39

Tiina Tambaumi läbi viidud küsitluse vastused näitasid, et õpilaslehtedes olid aktuaalsemad teemad reportaažid kooli üritustest, intervjuud ning ka teated. Olulisel kohal olid ka õpilaste ja õpetajate omalooming, arvamused, naljad, ajaviide, mille hulka kuulusid koomiksid ja karikatuurid, spordi-, moe- ja muusikateemad. Samuti oli ajalehes ka ristsõnu, võistluste ja konkursside tulemusi, sünnipäevaõnnitlusi ja reklaami.¹¹ Kõik eespool nimetatud teemad olid kajastatud ka Kadrina õpilaste toimetatud ajalehes Kuukaja.

Esimeses Kuukaja numbris 27. märtsil 1996 kirjutas ajalehe peatoimetaja Ingmar Mattus, et: „*Juba pikka aega on püütud käivitada kooli oma ajalehe programmi, nüüd on leht sündinud... Loodan, et ajalehest saab oluline õpilaste valgustaja ja sõber, mida ikka ja jälle kätte võetakse ja loetakse. Põnevuse suurendamiseks on lehes erinevad rubriigid: koolielu, omalooming, huumor, sport. Hiljem lisandub veel muusika rubriik, mis paljudes kindlasti huvi äratab...*“

Kõige rohkem oli Kuukajas artikleid koolis toimuvast, näiteks esimeses numbril esilehel oli ülevaade 14. märtsil toimunud emakeele- ja kultuuripäevast. Päev algas konverentsiga, kus autasustati koolisisese emakeele ja kirjandusliku omaloomingu konkursi ning Kadrina vallavalitsuse korraldatud kirjandusvõistluse parimaid. Keelekonverentsil esines Eesti Raadio keelesaadete toimetaja Mari Tarand ja keelepäeva põhialgataja Meinhard Laks. Pärast konverentsi süüdati emakeeleausamba juures tuli ning kuulati ja vaadati aulas kontserti. Ka tänapäeval on traditsiooniks kujunenud emakeelenädal, mil korraldatakse kontserte, konverentse ja töötubasid ning organiseeritakse teisi huvitavaid emakeelepäeva tähistamiseks mõeldud tegevusi.

1. detsembril 1997. aastal välja antud ajalehes kirjutatakse 10. oktoobril aset leidnud rebaste ristimisest. See on kuni tänaseni (viimane 2020) toimuv igasügisene koolielusündmus. Kirjutisest leidsin võrreldes tänasega ka mõned erinevused - „kutsikad“ riietasid end sellel päeval mardisantideks, kuid viimastel aastatel peavad 10. klassi õpilased (rebased) kandma kas punaseid, roosasid või oranže riideid. Jalgpallivõistlust, mis oli rebaste ristimise päeval ka üks tegevustest, meil täna ei ole. Sarnane oli aga traditsiooniline ristimine ehk siis „piinamine“ ning kooli saalis erinevate võistluste läbiviimine.

1. detsembri ajaleht kajastas ka 3. oktoobril 1997 toimunud lillepidu, kus võisteldi omavahel kauneima lillekimbu meisterdamises. Veel kirjeldati suusaspordipäeva Neerutis, mis on siiaamaani üks suurimatest ettevõtmistest meie koolis ka praegu, kui ikka lund on.

---

¹¹ Tambaum, Tiina. (2000). Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend. TÜ. [Magistritöö]. Tartu, lk 42-44

Ajalehes (1.10.1997) kirjutati veel ka kooli aastapäevast, kooliraadiost, õpilasmavalitsusest ja sügisesest mälumängust. 1. detsembri 1997. aasta ajalehes mainiti ka kahte väga huvitavat üritust *Fox Hell* ja kadri- ja mardipäevale pühendatud Pipi ja Karlssoni valimist. *Fox Hell* oli *underground* pidu Rakvere Gümnaasiumis, mis järgnes sealsetele rebaste „retsimisele“. Üritust kajastas meie kooli õpilane Marin Mägi, kes selles pettus, kuna peol kuulati ainult räppmuusikat. Artiklis mainiti kokkuvõtteks, et Kadrina Keskkooli pidudel ja diskodel on plussfaktoreid rohkem, kui neid oli Rakvere Gümnaasiumis.

Suhteliselt palju kirjutati mitmes lehes ka aeroobikast (10. aprill 1997). 3. märtsil 1997. aastal toimus Kadrina Keskkoolis „Miss Aeroobia 1997“ ning räägiti ka Tallinnas toimunud sündmusest „Aeroobika kuninganna ‘97“, kus meie kooli kaks tüdrukut osalesid. Tänapäeval (2020) ei ole aeroobika meie koolis enam nii populaarne, kuid kehalise kasvatuses tunnis tüdrukud sellega siiski tegelevad.

10. aprilli ajalehes oli kaks lehekülge juttu ka omaloomingu võistlusest, kus osales 42 inimest. Kirjutati luuletusi, lühijutte, mõtisklusi ja muinasjutte. Teemadeks olid inimsuhted kogu nende keerukuses, tunded armastusest, vihkamise ja kättemaksuviha, koolielu, loodus ja meid ümbritsevad lihtsad asjad. Omaloominguvõistlus on siiani iga-aastane traditsioon ning sellest saavad kõik õpilased osa võtta.

1. oktoobri 1997. aasta väljaandes on ainulaadne rubriik „Reisi eri“, mida teistes väljaannetes ei olnud. Mitu lehekülge oli juttu sellest, mis riikides meie õpilased reisisid, näiteks Poolas, Rootsis, Inglismaal ja Saksamaal.

1997. aasta 29. jaanuari õpilaslehes meenutati, mida tehti 1996. aastal Kadrina Keskkoolis. Näiteks 5. novembril toimus esmakordselt *moeshow* ja oli ka jõuluball. *Moeshow* ja jõuluball toimusid Kadrina Keskkoolis ka õppeaastal 2019/20. *Moeshowl* hinnati riietust, liikumist, muusikat, stiili, julgust, vaimukust ja originaalsust. Kohtunike hulka kuulusid õpetajad, sealhulgas õpetajad Taanist, kes sel ajal Kadrina Keskkoolis külas olid. *Moeshowl* tegid ka õpetajad oma etteaste, mis oli ajalehe sõnul „väga põnev“.

Mitmes Kuukajas kirjutati ka kooliraadiost. Ajalehe esimeses lehes (27.03.1996) mainiti, et kooliraadiot püüti käivitada pikka aega, kuid rahaliselt oli see olnud keeruline. 1997. aasta 1. oktoobri lehes tehti kooliraadiost uuesti juttu. Ajalehes lubati, et kooliraadio hakkab tööle oktoobrikuust ning seal hakatakse laskma head muusikat. 2002. aasta esimeses numbris selgus, et kooliraadiol oma ruumi ega tehnikat ei olnud, kuid otsustati kolida vanasse arhiiviruumi.

Anti lootust, et kooliraadio hakkab tööle juba varsti. Täna, aastal 2020, kooliraadio töötab ning vahetundides saab kuulata muusikat.

1997. aastal tegutses koolis ka näitetrupp, mille eestvedajaks oli tollane emakeeleõpetaja Rain Mikser. Näitetrupil ei olnud oma nime, kuid nad olid tuntud nii koolis kui ka väljaspool kooli. Eespool nimetatud aastal oli koolis ka pop-poiste reivibänd, kus tegutsesid viis koolipoissi ning kelle põhimõte oli „Käi koolis!“, mis oli ka nende esimese singli pealkiri.

Kuukaja igas lehenumbris oli vähemalt üks intervjuu. Esimeses väljaandes oli intervjuu Kadrina Keskkooli direktori Otto Ameriga. Järgmistes lehtedes intervjueeriti mitmeid õpilasi ja õpetajaid, näiteks tol ajal deklamaatorite konkursi võitjat Tiia Järvekülge, Marin Mägit, kes võitis „Miss Aeroobikal“ kaks aastat järjest teise koha, Kadrina kooli vilistlast Henri Liivsood, 1997. aasta õpilasomavalitsuse presidenti Ingmar Mattust, emakeeleõpetajat Liivi Heinlat ja paljusid teisi. Lehtedes oli ka küsitlusi õpilastele, näiteks 2002. aasta mai lehes küsiti, mida arvavad Kadrina kooli õpilased meie koolist.

Populaarsed olid ka *In and out* artiklid (1.10.1997; 1.12.1997). Näiteks kommenteerisid õpilased, mis oli nende jaoks meeldiv ja ebaseeldiv. Õpilased pidasid *in*'iks helkureid, talve ja tamagotchisid, mis olid väikesed mänguloomad. Lahkarvamusi tekitas teema „suitsetavad tüdrukud“, mille kokkuvõtteks võib öelda, et igaüks teab ise, mida ta teeb. Samuti ei meeldinud õpilastele ka sügis: „...*Oleks siis veel ilus värviline sügis, aga see hall ja sünge sügis ei lähe kohe mitte. Pole siis ime, et masendus peale tuleb.*“ (1.12.1997)

Mitmes lehes mainiti ka õpilasomavalitsust. Näiteks 29. jaanuari 1997 väljaande esilehel kirjutati, et õpilasomavalitsus oli eelkõige selleks, et kaitsta õpilaste huve, teha koolielu õpilastele huvitavamaks ja lisada hallidele argipäevadele pidulikkust ning lõõgastust. Praegugi tegutseb meie õpilasesindus üsna aktiivselt, kuid tundub, et tol ajal oli see õpilaste hulgas populaarsem. Toimusid ka 1996. aastal õpilasomavalitsuse valimised.

Ajalehtedes on ilmunud mõned õpilaste joonistatud koomiksid, näiteks 1997. aasta 10. aprilli väljaandes (foto 19).

Foto 19. Koomiks 10. aprilli 1997. aasta Kuukajas (Autor Janno Jaakma)

Avaldati ka huumorit, näiteks 27. märtsi 1996. aasta ja 1. oktoobri 1997. aasta väljaannetes on mitmeid anekdoote, nii õpilaste endi välja mõeldud kui ka internetist võetud.

Kaastöötajate vähesust ning inimeste tüdinemist lehe toimetamisest oli mainitud ka õpilasajalehtedes 1911-1921. 29. jaanuari 1997. aasta väljaandes saab lugeda intervjuus Kuukaja toleaege peatoimetajaga Ingmar Mattusega. Intervjuus selgitab Ingmar, miks Kuukaja pikka aega ei ilmunud. Tema väitel oli põhjuseks see, et inimesed väsisid ära, mistõttu oli puudus kaastööst. Ingmar Mattus märkis, et seni kuni tema Kadrina Keskkoolis käib, „*ilmub leht ikkagi*“. Ta märgib, et „*praegu on selline harukordne olukord, et kuigi koolis on üle 900 õpilase, ei ole kedagi peatoimetajaks panna, kes valdaks lehe disainimist, jagaks trükitehnikat ja oleks hea kirjandusliku maitsega.*“

2000. aasta oktoobri väljaande esimese lehekülje artiklist selgus, et uue õppeaastaga loodi uus õpilasomavalitsus ning uus Kuukaja toimetus. Kuna toimetuse koosseis oli lahtine ja uusi mõtteid vähe, kutsuti üles inimesi saatma toimetusele ideid lehe sisu jaoks. Leht oli mõeldud eelkõige koolirahvale ning selle tähtsus oli eelkõige selles, et koolisisesed probleemid leiaksid aktuaalset kajastamist. Mainiti, et lehe sisu erineb varasemast.

Kahjuks pole teada, kas 2000. aasta oktoobri lehele lisa ka tuli. 2002. aastast on toimetatud neli lehenumbrit. Ehkki 2000. aastal uus toimetus lubas, et lehe sisu erineb varasemast, võib täna öelda, et nii tema kui sisu poolest sarnanevad need siiski Kuukaja varasemate numbritega.

2.1. Intervjuud Kuukaja toimetajatega

Viisin Kuukaja toimetamise ja väljaandmisega seotud inimestega läbi intervjuud 2019. aasta detsembris. Saatsin küsimused (lisa 2) kümnele ajalehtede toimetuse liikmetele, kellest kaheksa tuletasid aastatetagust aega meelde ning saatsid oma mälestused. Kasutasin uurimistöös Tuuli Ojasalu, Tõnn Siku, Kadri Suurmägi (Haavajõe), Ivo Viira, Mari Kolga (Lepik), Teele Tuuna ja Mehis Leigri mälestusi. Kuna ajalehe väljaandmisest on möödas palju aastaid, ei olnud küsimustele lihtne vastata ning vastajate sõnul oli palju ununenud. Alljärgnevalt kajastan intervjuudest saadud infot ning võrdlen seda Tiina Tambaumi magistriltööst saadud andmetega.

Kuidas olite seotud ajalehega Kuukaja?

Enamik vastajatest väitsid, et nad tegutsesid ajalehe toimetuses, kirjutasid paar lugu või uudist. Tõnn Sikk vastas, et ta tegeles rohkem küljendusega, kuid oli lühikest aega ka põhitegijate hulgas. Tõnni sõnul ilmus leht tema kaasabil ainult ühe korra, sest edaspidi tegeleti Kuukaja *online* veebiväljaandega ning huvi paberlehe vastu muutus aina leigemaks.

Tuuli Ojasalu ülesandeks ajalehe toimetamisel oli rohkem sisuline. Ta mainis, et võis olla viimase paberlehe peatoimetaja. Kadri Suurmägi (Haavajõe) kirjutas, et teda kutsus lehetegijate kampa klassivend Ivo Viira, kes oli toimetuse liige. Kadri sõnul oli Kuukaja pigem suur ühislooming ning kindlat peatoimetaja rolli kellelgi ei olnud.

Tiina Tambaumi magistriltöö küsitlusest selgus, et enamiku koolilehtedel oli olemas peatoimetaja ning toimetuse suurus oli viis kuni kaheksa inimest.¹²

Kas oli selliseid teemasid, mis jäid kajastamata? Kui jah, siis mis põhjusel?

Viis vastajat kirjutasid, et nad mäletavad ajalehe sisulise poole toimetamisest väga vähe või ei mäleta üldse. Mainiti, et pigem keskenduti uudistele, kuid otseselt piiranguid ei olnud. Takistuseks oli aeg ning autorite ja huviliste puudus. Ka Tambaum mainib magistriltöös, et sageli kirjutati koolilehtedes uudiste all koolielus toimunud sündmustest.¹³

Kadri Suurmägi ei mäleta, et mõni teema oleks jäänud kajastamata. Tema sõnul oli ilmselt *„teemasid, mida toonased noored oleks võinud koolilehes kajastada, aga me ei jõudnud oma napi tegutsemisaja jooksul selleni.“* ... *„Hea koolilehe toimimise saladus on järjepidevuses – vanematele tegijatele lisanduvad uued tegijad, keda juhendatakse, antakse ideid, on varasemaid kogemusi. Ja kes ütleks ka, kui ideed on kulunud või tehtud või suunaks tähelepanu,*

---

¹² Tambaum, Tiina. (2000). Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend. TÜ. [Magistriltöö]. Tartu, lk 49

¹³ Samas, lk 42

kuidas üht või teist teemat mitmekülgsemalt võiks lahendada. Kuidas kaasata rohkem oma kooli õpilasi või tuua nende arvamusi lehte jne. Me olime toona ikka suhteliselt omaette, kogemusteta ja väga ei olnud kursis ka sellega, mis teiste koolide lehtedes/toimetustes tehakse.“ Kadri meelest olid need ka põhjuseks, miks lehetoimetajate õhin ja tegutsemistahtmine rauges, lisaks veel puhtpraktiline, kujundamise, printimise ja paljundamisega seonduvad raskused.

Kui populaarne oli Kuukaja õpilaste seas?

Vastajad meenutasid, et lehe ilmumist oodati ning lugeda tahtsid seda kõik. Mari Kolga (Lepik) tõi välja, et mitmed sõpruskonnad panid raha kokku, et üks lehenumber osta ning ajalehe tiraaž oli 150 ning enamasti numbreid üle ei jäänud. Tõnn Sikk kirjutas, et perioodil, mil tema ajalehe toimetuses tegutses, oli lehe populaarsus langemas ja tiraažist jäi siiski teatud hulk lehti üle. Tuuli Ojasalu selgitas, et internetilehte hakkasid nad tegema pärast seda, kui põhituumik lõpetas keskkooli ja inimeste leidmine, keda oleks artiklite kirjutamine huvitanud, muutus keerulisemaks.

Magistritöö küsitluses selgus, et mõnes koolis oli tiraaž ka 500. Ilmunud koolilehtedest ¼ jäi tiraaž 100-199 vahele.¹⁴

Kas Kuukajat anti välja ka pärast 2002. aastat? Kas teil on säilinud mõni ajalehe eksemplar, mida saaksite jagada?

Seitse vastajat ütlesid, et neil ei ole säilinud ühtegi numbrit ning nad ei ole teadlikud, kas Kuukajat toimetati ka pärast 2002. aastat. Tuuli Ojasalul on mõned lehe väljaanded säilinud. Tuuli hinnangul pärast 2002. aasta novembrit enam paberlehte välja ei antud.

Kas lisaks Kuukajale on Kadrina kooli õpilased veel ajalehti välja andnud?

Tuuli Ojasalu ja Tõnn Siku klass andis algklassides välja lehte Lõvi Ekspress. Teised vastajad ei olnud teadlikud või ei mäletanud.

Kuidas kasutasite ajalehe müügist saadud raha?

Viis inimest vastas, et nad ei mäleta, milleks lehe müügist saadud raha kasutati. Arvatavasti läks lehe toimetuse kasutusse. Teele Tuuna märkis, et tema teada neile müügist saadud raha ei eraldatud ning ajaleht oli õpilastele tasuta. Mari Kolga (Lepik) kirjutas, et ta ei mäleta, et neil üldse raha oli. Samas kirjutas Kadri Suurmägi (Haavajõe), et raha eesmärk oli katta lehe paljundamise kulu ja võimalik, et ka fotode ilmutamist.

---

¹⁴ Tambaum, Tiina. (2000). Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend. TÜ. [Magistritöö]. Tartu, lk 62

Ka magistritöö küsitlusest selgus samuti, et enamikus koolides õpilased ei teadnud, mis lehe müügist saadud rahaga tehti. Ainult kaks toimetust vastas, et raha läheb omaloomingu auhinnafondi või kooliaktiivi kasutusse.¹⁵

Mida mäletate veel ajalehe toimetamisest või väljaandmisest? (mõni naljakas vms lugu)

Mehis Leigri: „Mäletan seda, et tore oli teha intervjuusid ja tutvuda seeläbi teiste koolikaaslastega. Huvitav oli ka lehetekstide kirjutamine tollaegses arvutiklassis.“

Tuuli Ojasalu mäletas, et nalja sai alati. Mari Kolga (Lepik) meenutas, et väga eredaid mälestusi tal sellest ajast pole, sest ajalehte tehti mitmete teiste põnevate tegemiste kõrvalt.

Kadri Suurmägi (Haavajõe): „Minule olid kõige ägedamad kogemused intervjuude tegemine oma emakeeleõpetaja Liivi Heinlaga ja Berliinist Kadrinasse mõneks ajaks õpetama tulnud Andrea Lehmanniga. Need olid minu jaoks sellised päris lood, mis läksid korda nii tegemise ajal kui ka hiljem tagasiside põhjal ka teistele. Praegu tegevajakirjanikuna näen ma, millist tohutut žanrisegadust meie lugudes oli (ja mitte ainult meie, vaid ka teiste koolilehtede lugusid, mida olen oma edaspidises elus näinud, kui mind on kutsustud koolidesse rääkima või oma koolilehti tutvustatud), aga ju see siis on koolilehele omane, et arvamused ja uudislööd on omavahel põimunud.“

Teele Tuuna: „Meie ajalehe toimetuse peakontor asus kooli aula videoruumis - juba see asjaolu oli toredaks motivatsiooniks. Meil olid ajalehetöötajate koosolekud alati meeldiv segu praktilisest ja lõbusast ajaveetmisest. Lisaks oli meil võimalus osaleda kooli nõukogu koosolekutel ning tihti pidin pildistama ka kooli direktorit. Kõige ägedam üritus tollest ajast oli suusaspordipäev Neerutis, sellest on mul veel pildid alles, tohutult palju lapsi ja super korraldus.“

2.2. Küsitlus Kadrina Keskkooli gümnaasiumiõpilastele

Otsustasin Kadrina Keskkooli 10.-12. klasside õpilastelt küsida, kas meie koolil võiks jälle olla oma koolileht (lisa 3). Küsitlusele vastas 82 õpilast, kellest 80,5% arvas, et meie koolil võiks olla oma ajaleht ning õpilastest 79,3% arvasid, et nad loeksid seda.

Uuris, mis teemasid võiks koolileht sisaldada. Õpilased olid huvitatud spordist ja koolielusündmuste kajastamisest, samuti mainiti ka intervjuusid õpilaste ja õpetajatega. Õpilased pakkusid, et koolileht võiks sisaldada ka anekdoote õpilaste või õpetajate elust.

---

¹⁵ Tambaum, Tiina. (2000). Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend. TÜ. [Magistratöö]. Tartu, lk 62

Soovisin teada saada, kas õpilased oleksid nõus ajalehe välja andmisele ka rahaliselt panustama ning millise summa eest nad oleksid nõus seda ostma. Tasuta lugemist eelistasid 72,5% vastajatest, ülejäänud oleksid nõus väikese summa eest lehte ostma. 62% vastanutest leidsid, et toimetamiseks vajalikud summad võiks anda iga klass, 38% arvates võiksid panustada ainult need, kes on ajalehe toimetamisega otseselt seotud.

Küsisin ka seda, kas ja kuidas oleksid vastajad valmis kaasa aitama koolilehe valmimisele. Sellele küsimusele vastas 67% küsitletutest. Nendest pooled oleksid nõus oma panuse andma, näiteks lugude, artiklite ja naljade kirjutamisega. Samuti leidsid neid, kes tegeleksid kunstilise poolega või teeksid intervjuusid. Mitmed mainisid ka seda, et oleksid nõus kõiges kaasa tegema või regulaarselt panustama. Need, kes ei soovinud kaastööd teha, põhjendasid seda aja, samuti oskuste puudumisega. Huvi puudust põhjendati ka sellega, et meil pole peale olümpiaadide midagi kajastada ning tähtsama informatsiooni saab alati e-koolist kätte.

Kokkuvõte

Minu töö „Kadrina kooliõpilaste toimetatud ajalehed 1911-1921 ja 1996-2002“ uurimisprobleemiks oli välja selgitada, milliseid erinevusi ja sarnasusi leidub õpilaste välja antud ajalehtedes aastatel 1911-1921 ja 1996-2002 ning kas ja mil määral kajastavad õpilased oma lehtedes ühiskonnas toimuvaid muutusi.

Uurimisprobleemi lahendamiseks külastasin Eesti Ajaloo- ja Eesti Kirjandusmuuseumi arhiive. Eesti Ajalooarhiivis on Kadrina õpilasajalehed aastatest 1911-1921 ja Eesti Kirjandusmuuseumi arhiivis Kuukaja 1997 ja 2002 aasta eksemplariid, kokku neli väljaannet. Lisaks arhiivist saadud Kuukajale sain kuus ajalehte meie kooli õpetajalt, kelle tütar (Tuuli Ojasalu) oli ajalehe üks toimetajatest.

Leidsin õpilasajalehede teemal varasema uuringu Tiina Tambaumi magistritöö „Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatusvahend“ (2000). Selles oli kokkuvõte nii 20. sajandi esimese poole õpilasajalehtedest kui ka ülevaade 90ndatel ilmunud õpilaslehtedest, mis oli heaks võrdlusmaterjaliks.

Uurimistöös selgus, et Kadrina kooli õpilaslehtedes nii 100 kui ka 20 aastat tagasi ei kajastatud peaaegu üldse ühiskonnas toimuvat. Kui 20. sajandi alguse õpilaslehtedes kirjutati maailma vapustanud sündmustest, näiteks Titanicu hukkumisest, esimese maailmasõjaga seotud tegevustest ja 100 aastapäeva tähistamisest Venemaa võidust Napoleoni üle, siis Kuukajas ei olnud peale muusika edetabelite ja mõnede reisikirjelduste ühtegi ühiskonda laiemalt puudutavat teemat.

Võrdlesin uurimistöös mõlema perioodi (1911-1921 ja 1996-2002) ajalehtedes kajastatud teemasid. Leidsin nii sarnasusi kui erinevusi. Sarnasustest võib välja tuua omaloomingu tähtsuse mõlema perioodi ajalehtedes, aga ka koolielu sündmuste käsitlemise. Siiski saame Kuukaja veergudelt koolielust oluliselt parema pildi kui 1911-1921 aasta õpilaslehtedest. Mõlemal ajaperioodil oli ajalehes olulisel kohal naljad. Kuukajas võis leida ka internetist otsitud anekdoote ning 20. sajandi alguse lehtedes õpilaste kirjutatud koolinalju. Sarnane oli ka veel see, et mõlema perioodi koolilehed olid üsna hädas kaastöötajatega. Peaaegu igas väljaandes mainiti, et pole huvilisi, kes aitaks ajalehe toimetamisega ning kutsuti üles kaastööle.

Erinevustest võib välja tuua, et 100 aastat tagasi kirjutati ajaleht käsitsi ning ühes eksemplaris, kuid 20 aastat tagasi trükitult ning sellel oli ka maksumus. Tähelepanuväärne on see, et 20. sajandi alguses tagati lehtedes täielik anonüümsus. Artiklitel olid varjunimed või polnud üldse

autorit mainitud. Kuukajas oli igal tekstil autori nimi kirjas. Erinevuseks võib tuua veel selle, et Kuukajas oli pea igas lehes intervjuu, kuid 100 aasta tagustes lehtedes neid ei leia. 20. sajandi alguse lehtedes ei olnud mainitud, mis tehti lehtede müügist saadud rahaga, kuid Kuukaja 1997. aasta 20. jaanuari lehe intervjuus ütles Ingmar Mattus, et kavatsesid osta diktofoni ja fotoaparaadi.

2019. aasta detsembris saatsin küsimustiku Kuukaja ajalehetoimetuse mitmetele liikmetele. Kümnest inimesest vastas kaheksa. Intervjuudest sain palju uut lisainfot Kuukaja toimetamisega seonduvast. Näiteks mainiti, et toimetuse peakontor asus kooli aula videoruumis.

Koostasid küsimustiku ka Kadrina kooli gümnaasiumiõpilastele. Vastuseid tuli kokku 82. Küsimustik oli mõeldud lisana, et teada saada, mida meie kooli gümnaasistid arvavad sellest, kui Kadrina koolil oleks jälle oma koolileht. Küsitlusest selgus, et Kadrina kooli gümnaasiumiastme õpilastest enamik oleksid huvitatud meie koolilehest ning nad oleksid aktiivsed selle toimetamisel.

Minu töö teema annab ülevaate Kadrina kooli õpilasajalehtedest, mille olemasolust ei pruugi teada mitmed inimesed, mistõttu on see oluline. Lisaks tutvustab see lühidalt koolis toimuvaid sündmusi 100 ja 20 aastat tagasi.

Kasutatud allikad

EAA.3824.1.41. Õpilaste ajakirjad. 1911-1921

Eesti ajalugu. V. Pärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani. (2010). / Tegevtoimetajad Toomas Karjahärm, Tiit Rosenberg. Peatoimetaja Sulev Vahtre. Tartu: Õpetatud Eesti Selts

Kuukaja 1996, 1(1)

Kuukaja 1997, 1

Kuukaja 1997, 1(2)

Kuukaja 1997, 1(6)

Kuukaja 1997, 2(2)

Kuukaja 1997, 2(7)

Kuukaja 2002, 1

Kuukaja 2002, 2

Kuukaja 2002, 3

Kuukaja 2002, 4

Mälestuste raamat. Kadrina kool 100. (2002). MTÜ Kadrina Keskkooli Velistlaskogu

Tambaum, Tiina. (2000). Kooliajaleht kui õppe- ja kasvatustöö vahend. TÜ. [Magistritöö].

Tartu

Lisad

Lisa 1. Väljavõte Kadrina Kõrgema algkooli pedagoogika nõukogu koosoleku protokollist 17. novembril 1921. aastal

N 39 Protokoll
17 novembril 1921 a oli Kadrina Kõrgema alg kooli pedagoogias
nõukogu koosolek. Koos olivad kõik allariigitavad
õpetajad. — Arutusele tuli.

I. Õppekava ja aaboleva tunni-kava muutmise Wäre deatome
kooli nõuainu ettepanekul mille pätjusel 1 tund Eesti keelt 1 kol.
ja kooli laul 1 ja 11 kl. ära jääma peab. Samuti keeld õpetuses
Saksa keelt 4 tundi ja Wene keelt 2 tundi nädalas tuleb anda.
Otsustati tunnikava muuta sellekohaseid muudatusi tehes

II. Tööde jaotuses kooli õppurite seltseerõndlises organiseerimise
sälised õpetajad järgmised alad

a) Ajalike töimetuselab, Karakustõimkonnas õp. Feldbaach
c) Raamatukogu korralduses prof. Eschbaum
d) Pidutoimkonnas pt. Sauvas, Mirt, Feldbaach
e) Õppurite ühingu juhatuses õp. juhatajaks Pedisson
g) Klubiandisotakonnas " " ka Pedisson
Kõrõolekute referatibiõle korralduses wõtawad osa kõik
õpetajad oma õpe-aine alal. —

M. Sauvas.
M. Seikho
A. Feldbaach
Mirt
P. Pedisson

Allikas: Kadrina Hariduse Seltsi kooli nõukogu protokollid 1910-1927. [www]

<https://www.kadrina->

kool.edu.ee/keskkool/kadrina_hariduse_seltsi_kooli_noukogu_protokollid_1910_1927.pdf

(9.05.2020)

Lisa 2. Intervjuude küsimused Kuukaja toimetuse liikmetele

1. Kuidas olite seotud ajalehega Kuukaja?
2. Kas oli selliseid teemasid, mis jäid kajastamata? Kui jah, siis mis põhjusel?
3. Kui populaarne oli Kuukaja õpilaste seas?
4. Kas teil on säilinud mõni ajalehe eksemplar, mida saaksite jagada?
5. Arhiivi raamatukogus olid viimased säilinud ajalehed aastast 2002. Kas ajalehti anti välja ka pärast seda aastat?
6. Kas lisaks Kuukajale teate veel ajalehti, mis on Kadrina kooli õpilaste välja antud? (Kes? Millal? jne)
7. Kuidas kasutasite ajalehe müügist saadud raha?
8. Mida mäletate veel ajalehe toimetamisest või väljaandmisest? (näiteks mõni naljakas vms lugu)

Lisa 3. Küsimused Kadrina gümnaasiumiastme õpilastele 2019-2020

1. Kas meie koolil võiks olla oma koolileht?
2. Mis teemasid võiks ajaleht kajastada?
3. Kas sina loeksid seda?
4. Kas oleksid nõus teatud summa eest ajalehte ostma?
5. Kes võiksid panustada rahaliselt?
6. Kas panustaksid koolilehe toimetamisel? Kui jah, siis kuidas? (nt kirjutaksid lugusid, joonistaksid illustratsioone jne)